

SKÖTSELPLAN FÖR VALÖNS NATURRESERVAT

TANUMS KOMMUN

Upprättad i augusti 1975 av Gunilla Olsson

Länsstyrelsen och skogsvårdsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	Inledning	
2	Dispositions- och skötselplan för mark och vattenområden	
2.1	Allmän målsättning för mark- och vegetationsvård	
2.2	Princip för disposition av mark och vatten samt åtgärder av allmän karaktär	
2.2.1	Hävd av kulturmarker	
2.2.2	Skötsel av utmarker - hållmarker, lövdungar och myrpartier	
2.2.5	Jakt- och viltvård	
2.2.4	Om bebyggelse	
2.2.5	Renhållning	
2.5	Skötselområden - detaljbeskrivning och åtgärder	
3	Plan för anläggning, disposition och skötsel av anordningar för rekreation och friluftsliv	
3.1	Allmänt	
3.2	Befintliga och föreslagna anläggningar	
4	Litteraturförteckning	
5	Bilagor:	
	Bilaga 1. Skötselområden (överläggskarta)	karta 1
	Anordningar för friluftsliv (grundkarta)	karta 2
	Bilaga 2. Skötselområden (överläggskarta)	karta 1
	Vegetation (grundkarta)	karta 5
	Bilaga 5. Resolution + karta (2 beslut)	karta 4, 5
	Bilaga 4. Fotografisk dokumentation	karta 6

FÖRSLAG TILL SKÖTSELPLAN ÖVER VALÖNS NATURRESERVAT, SVENNEBY SOCKEN I TANUMS KOMMUN

1 INLEDNING

Valön tillhör det bohuslänska granitområdet och är beläget i södra delen av Tanums kommun i ett exponerat läge utan skyddande övärld mot västerhavet. Genom detta förhållande är Valön fattig på lösa jordarter. Kalspolade klippstränder, ansenliga blockmarker och hållmarkslandskap är öns mest framträdande landskapselement. Naturreservatet omfattar även landförbindelsen mot nordost, vilken utgörs av tämligen flacka, marina lersedimentområden. Dessa begränsas åt väster respektive öster av de smala, grunda vikarna Valö lera och Valö kile. Till finjordsmarkerna här, vilka ofta har skalinblandning, är odlingen knuten. Mindre bergpartier omgives av produktiva och botaniskt rika alm- och askdungar med kalkgynnade örter i fältskiktet. På Valöns västra del förekommer botaniskt intressanta kalktorrängar insprängda i hållmarkslandskapet. Förutom de variationsrika klippstränderna märks långgrunda, mindre skalsandstränder samt partier med strandängar. Den äldre, väl bevarade bebyggelsen, Valögårdarna, grupperar sig mot bergssidan i områdets nordöstra del.

Valön avsattes 1968-06-25 som naturreservat jämlikt 7 § NVL. Reservatet utsträcktes 1974-01-28 till att även omfatta öarna Långö och L Lyngö sydost om Valön. Syftet med reservatbildningen var att säkra bad- och strövområden åt allmänheten och att bevara områdets landskapliga skönhetsvärden samt dess växt- och djurvärld.

Förvaltare för reservatet är skogsvårdsstyrelsen, Uddevalla.

1. 1 Redovisningskartor

Samtliga kartor i skala 1:10 000.

2 DISPOSITIONS- OCH SKÖTSELPLAN FÖR MARK- OCH VATTENOMRÅDEN

2.1 Allmän målsättning för mark- och vegetationsvård

Målsättningen med skötselåtgärderna bör vara att befintliga kulturmarker hålles öppna och att hävd bedrivs med i skärgårdslandskapet tillämpliga och traditionsvarunna metoder. Det är därvid av vikt att nuvarande fördelning av åker- och ängsmark bibehålles, att slåtter, bl a på strandängar, och bete med nötkreatur kan fortsätta. Flora och vegetation skyddas från plockning och uppgrävning genom reservatföreskrifter. Djurlivet är skyddat genom vissa inskränkningar i jakträtten. Lämpliga vistelse- och näringsmiljöer bevaras.

2.2 Principer för disposition av mark och vatten samt åtgärder av allmän karaktär

2.2.1 Hävd av kulturmarker

Åkerbruk bör eftersträvas i den omfattning som framgår av detaljanvisningar i 2.3. För att bevara bilden av ett levande kulturlandskap bör både vall- och spannmålsodling upprätthållas.

Slåtter bör ske i den omfattning som anges under 2.3. Slåtter på ängsmarken (gäller ej vallar) bör ske årligen. Höet bör bortföras. Slåtter kan ske med traktor och knivslåttermaskin där så är möjligt.

Bete med nötkreatur, får och eventuellt hästar bör eftersträvas i den omfattning som framgår av 2.3. Betesytorna bör hållas under kontinuerlig observation för att från tid till annan kunna ombesörja de eventuella förändringar i betestryck som erfordras för att upprätthålla områdets naturvärden. Bete med nötkreatur på slätterängar och vallar kan ske efter höskörden.

Röjning av buskar och träd på kulturmarker bör ske i omfattning som anges under 2.3. Röjningsavfall bortforslas och/eller brännes.

Inhägnader och stängsel mellan betesytor, åkermark och utmark bör helst utgöras av trädgårdsgårdar och/eller befintliga stengärdsgårdar. Stengärdsgårdar bör i största möjliga omfattning bevaras och underhållas (se även 2.3). Fårbetesytor kan instängslas med fårnät. Eventuella grindar och genomgångar bör bestå av trä och/eller sten enligt den lokala traditionen.

2.2.2 Skötsel av utmarker - hållmarker, lövdungar och myrpartier

Hållmarksytorna utgjorde tidigare områdets utbetesmark, där bete med får och nötkreatur i kombination med ljungbränning effektivt höll träd- och buskvegetation borta. Vid numera uteblivet bete invaderas de mest skyddade fukthedsytorna av björk och viden och ljungedspartierna av björk och enbuskar. Trädvegetationen på öns västra, och centrala delar, vilka tangerar den växtgeografiska kalskärsregionen, begränsas av bl. a. vind och saltstänk till maximalt i höjd med sprickdalarnas övre gräns. Bete med får och/eller nötkreatur på hållmarkerna, kan återinföras om intresse härför finnes. Detta bör ske under vår och försommar då ljung- och buskskott är späda och lättillgängliga för djuren och då slätterängarna ännu ej är slagna och således ej kan upplåtas för bete.

Inom myrpartier och vattensamlingar bör torvtäkt och dränering ej förekomma.

Förekommande ädellövskogsdungar i områdets nordöstra del bör skyddas och självföryngring garanteras genom att lämpliga ungräd sparas i luckor.

2.2.3 Jakt- och viltvård

All jakt på rovfågel och korp är förbjuden. Inom de delar av fastigheterna Valö 1:2 och Valö 1:3, som är belägna öster om vägen till Valö kaj, är all jakt efter fågel förbjuden. Hänsyn bör tagas till fågel- och djurliv vid avverkningar och röjningar så att bl. a. lämpliga boträd och buskpartier sparas.

2.2.4 Om bebyggelse

Odlingslandskapet utgörs dels av den natur där odling äger rum, dels av de byggnader såsom bostäder, ladugårdar, lador och förrådshus som hör intimt ihop med verksamheten. Sådana gårdar, där husens lokalisering i naturen och deras inbördes placering utformats på ett tidstypiskt och traditionsbundet sätt, utgör inte endast ett estetiskt värdefullt komplement till landskapsbilden, utan är en betydelsefull del därav. Det är därvid högst väsentligt att

Valögårdarna med ekonomibyggnader som är representativa för kustjordbruket i Bohuslän (markerade på karta 1 som "äldre bebyggelse") kan behållas och underhållas på traditionellt och stilenligt sätt.

2.2.5 Renhållning

Sopkärl och toaletter rengöres och tömmas efter förvaltarens bedömning.

Strandstädning av främst plast, papper och plåt utföres på alla block-, sand- och finsedimentstränder. Ilandfluten olja saneras. Höjning av vrakdelar och trävirke bör ske vid behov. Hopsamlat virke bortforslas eller brännes. All eldning på hällar är förbjuden. Stränderna inom skötselområde 18, 19, 37, 47 och 48 är frekventerade badplatser och bör städa oftare än andra stränder.

2.3 Skötselområden - detaljbeskrivning och åtgärder

Valöns naturreservat har indelats i skötselområden enligt karta 1. Detta har skett på grundval av naturliga, och kulturbetingade gränser mellan olika typer av vegetation och kulturmarker. Nedan behandlas de olika områdena var för sig eller tillsammans i sådana fall där områdena är likartade. Där skötselåtgärder ges alternativ bör alternativ 1 få högsta prioritet.

Skötselområde 1

Beskrivning: (foto 1)

Frisk, slåttad äng omgiven av diken intill mer eller mindre raserade stenmurar. I centrala delen finns en låg bergklack som korsar öst-västlig stenmur. I söder bergknalle omgiven av randsnår med brynängsvegetation (krissla och hässleklocka). Öster om sistnämnda berg och vägen ligger en mindre ohävdad ängsyta med invandrande lövsnår.

Målsättning:

Öppen slåtter- och betesäng. Bergknallar med randsnår (bärande träd och buskar, ädellövträd) och bibehållna stenmurar.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: Stenmuren på den centrala bergknallen restaureras. I randsnåren röjes all asp samt de befintliga granarna. Viss inskränkning i slånbuskagen kan ske. Buskar på ängsyta i öst röjes. Ädellövvegetation och bärande buskar bör gynnas. Diket längs områdets västra kant skall rensas och fördjupas.

Underhållsåtgärd:

Årlig slåtter på hela området. Bete på återväxten med nötkreatur. Dikena och stenmuren på den centrala bergknallen underhålls. Viss buskröjning av framför allt asp i brynsnåren vid behov.

Skötselområde 2

Beskrivning (foto 4)

Vall (2-års klövervall) begränsad åt väster av bladvassfyllt dike och åt söder av mindre körväg.

Målsättning:

Vall eller slåtter- och betesäng.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: Dike i västra gränsen rensas och fördjupas.

Underhållsåtgärd: Vallodling eller hävd med årlig slåtter och bete på återväxten med nötkreatur. Betas i samband med skötselområde 1.

Skötselområde 3

Beskrivning:

Torrängsvegetation och lövsnår i anslutning till bergknallar på ömse sidor om väg. I vegetationen ingår bl a krissla, vädtklint och blodnäva samt slån, en, rönn, nypon och asp.

Målsättning:

Torrängar med buskrand i bergkontakt.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: Aspsly bortröjes.

Underhållsåtgärd: Buskröjning vid behov så att öppen ängsyta behålles och buskage utefter bergen sparas. Asp hålles efter.

Skötselområde 4, 5 10b

Beskrivning: (foto 2)

Friska, slåtrade ängsytor i mosaik med bergknallar inramade av örtrika torrängar och lövsnår. Eftersom ängskanterna inte längre slåstras sker invandring av busksnår.

Område 5a. skiljs från 5b av en grind.

Öster och väster om denna igenväxande torräng. En stig från körvägen in i område 7 börjar här. 10b utgöres av friska betesängar.

Målsättning:

Öppna slåtter- och betesängar jämte smal rand av busksnår mot bergsidor. I område 5a. öppen slåtrad torräng med stig.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: Buskröjning på torräng i område 5a, samt på torrängen öster därom. Stigen framröjes och en buskkappa mot bergknallarna kvarlämnas. Bärande buskar och ädellövkraut gynnas. Orienteringsstavla uppsättes i område 5a. I område 5b - randvegetationen - bör en försiktig utglesning av buskskiktet göras så att ett öppet torrängsparti erhålles i kanten mot slåtterängen. Stenmurarna inom område 4 och 5 restaureras.

Underhållsåtgärd:

Årlig slåtter och efterföljande bete med nötkreatur på eftersommaren. Härvid kan även - om möjligt - torrängarna betas. Område 5a bör årligen slåttas. Höet bör bortforslas. Buskröjning på torrängarna vid buskinvasion. Område 5b och 4 kan betas i samband med bete i område 6. Befintliga diken underhålls.

Skötselområde 6, 14

Beskrivning: (foto 2, 3, 5)

Saltvattenspåverkade strandängar. Av dessa slåttas område 6 (utom den östra våtaste delen). Samtliga strandängar betas. Nedre delen, mot vattnet (saltgröezonen) är starkt tuvad av kreaturstramp. I område 14 bälte av friskt ängsmark utmed gränsen mot område 15. I södra delen av område 14 finns en smal inskuren saltvattenkil överkorsad av en liten vägbank. Kilen omges av breda havssävbälten. I södra delen av område 6 finns kvarlämnad skrotsten.

Målsättning:

Öppna strandängar med slåtter och bete med nötkreatur. Nydikning bör undvikas.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: Skrotstenen i område 6 avlägsnas eller läggs upp mot bergsidan i område 11. Dräneringsrör bör läggas under vägbanken för att motverka igenväxning med havssäv väster om denna.

Underhållsåtgärd: Årlig slåtter inom hela området (där markfuktigheten ej utgör hinder för maskinen) samt bete med nötkreatur på återväxten.

Skötselområde 7, 8

Beskrivning: (foto 4)

Friska slåttade ängsmarker (f d vallar). Område 7 och 8 skiljs åt av en smal körväg. På ömse sidor om denna väg i riktning mot körvägen till Valön finns små ohävdade ”trekanter”. Försumpat dike med bladvass i västra kanten av område 7. Västra delen av område 8 består av saltängar vid Valö lera. Område 7 är avdelat av en öst-västlig stenmur.

Målsättning:

Öppna slåtter- och betesängar eller vallar. Området kan även utnyttjas till spannmålsodling.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: Dike i västra kanten av område 7 rensas och fördjupas. För att underlätta skörd och eventuell vallodling kan stenmuren, som går genom område 7 möjligen avlägsnas.

Underhållsåtgärd: Årlig slåtter med efterföljande bete med nötkreatur. Alternativt kan vall- eller spannmålsodling ske. I samband med hävd bör ”trekanter” slåttas och höet bortforslas.

Skötselområde 9

Beskrivning: (foto 4)

Åkermark med spannmålsodling. Dike i kanten mot område 8.

Målsättning:

Åkermark med spannmålsodling eller vallodling, alternativt bete.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: -

Underhållsåtgärd: Spannmåls-, vallodling eller bete. Diken underhålls. Samtliga vägrenar inom området bör slås årligen.

Skötselområde 10a

Beskrivning: (foto 4)

Vall avdelad av öst-västliga delvis bladvassfyllda diken. Området betades ej 1975.

Målsättning:

Vall med bete på återväxten eller spannmålsodling.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: -

Underhållsåtgärd: Årlig slätter och efterföljande bete med nötkreatur. Underhåll av diken.

Skötselområde 12, 15

Beskrivning: (foto 5)

Friska ängsmarker av vilka 12a och 13 slåtrats (gammal vall). Område 12b begränsas åt söder av stengårdsgård och är uppdelad i två små skiften, vilka är ohävdade.

Målsättning:

Öppna slätterängar med bete på återväxten. Bibehållna stenmurar. Område 15 kan vid behov användas till spannmålsodling eller vall.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: Taggtråd inom område 12b avlägsnas.

Underhållsåtgärd: Årlig slätter inom 12a, 12b, 13. Bete med nötkreatur på återväxten. Stenmurar och befintliga diken underhålls.

Skötselområde 11

Beskrivning: (foto 5, 5)

Ådellövbeklädnad kring bergknalle. Ingående arter bl a alm, ask, hassel, liguster, skogsbingel, gullviva och hässleklocka. Skalblandad mark. Husruin i sluttning mot nordöst. Stig övertvåras området i ost-västlig riktning. Området avstängslat mot omgivande ängar av trädgårdsgård. Grind i stigmyning åt öster.

Målsättning:

Bibehållas som slutet lund med brynänsvegetation. Stigen genom området hålles öppen.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: Plåtskrot vid husruinen avlägsnas. Stigen öppnas. Grind uppsättes vid stiginfarten från väster.

Underhållsåtgärd: Stigen hålles öppen. Viss buskröjning i brynen mot ängsmarkerna, för att bibehålla den ljuskrävande torrängsvegetationen där. Härvid bör särskilt asp, slån och nypon hållas efter.

Skötselområde 15

Beskrivning: (foto 5, 6, 7)

Betad torräng - skalgruspåverkad - med bl a vädsklint, rödklint och bockrot. Buskage av framför allt slån och nypon kring uppstickande bergknallar. En stenmur avgränsar mot område 16. I anslutning till denna finns expanderande busksnår och brynänsvegetation med bl a ängshavre, ängsvädd och piggstarr (*Carex contigua*). Områdets norra del mot vattnet utgörs av en saltvattenpåverkad, tuvad strandäng med ett bälte av havssäv i den nordvästra delen.

Målsättning:

Betad torräng med spridda buskgrupper där olvon, en och nypon gynnas framför slån. Bibehållen stenmur med randbuskage. Befintliga träd (rönnar) sparas.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: Stenmuren restaureras. Buskröjning varvid slån röjes hårt. Spridda buskgrupper kvarlämnas i anslutning till bergknallar. I randbuskagen mot stenmuren i väster röjes de slånbuskar som hänger in på ängen. Dessutom bör några små "kilar" röjas in i buskagen för att gynna torrängsfloran.

Underhållsåtgärd: Bete med nötkreatur. Vid behov röjning av expanderande buskage.

Skötselområde 16, 18, 41, 44, 48

Beskrivning: (foto 21, 22 område 41)

Blockmarker med buskage i nedre delar samt kalkpåverkad torrängsvegetation (brynäng). I buskskiktet förekommer bl a slån, nypon, en, olvon, kaprifol, brakved, rönn samt i fältskiktet blodnäva, vädsklint, småborre (*Agrimonia eupatoria*), backglim (*Silene nutans*) och ängshavre. I område 18 förekommer rikligt med sötvedel. I området finns en båtbrygga,

sopkärll och toalett, I område 48 och 44 är spänger utlagda utmed strandkanten och i område 44 finns sopkärll och orienteringstavla i anslutning till en mindre strandäng (badplats). Buskvegetationen i område 41 domineras av små, tätt växande enbuskar.

Målsättning:

Blockmarker med bibehållen busk- och torrängsvegetation.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: -

Underhållsåtgärd: Strandstädning inom område 18, 44 och 48. Underhåll av sociala anordningar. Stiga hålles öppna i område 18, 44 och 48. Buskröjning vid södra vägen i område 18, om behov föreligger.

Skötselområde 17, 28, 33, 40

Beskrivning:

Hällmarksområden med rishedsvegetation (ljung, kråkris, mjölon). Partier med blockmark, till viss del täckt av rished, och fukthedsytor med små, tidvis uttorkade vattensamlingar. Ljunghedsytorna med långsam kolonisation av främst björk och en. I fuktheden (Erica tetralix) viss invandring av björk. Inom område 28 finns två, i landskapet vitt synliga, bronsåldersrösen. I område 33 löper stengärdsgård utmed gräns mellan skiftena 1:5 och 1:4 (ekonomisk karta - bil 5).

Målsättning:

Hällmarksområde med hedytor i naturlig utveckling. Bibehållen stenmur i område 33.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: Stigsträckning i område 33 markeras och vägvisare anordnas (se karta 3). Stenmur i samma område restaureras.

Underhållsåtgärd: Vandringsleden och stenmur underhålles.

Skötselområde 19a, b

Beskrivning: (foto 8)

19a. Svagt kalkpåverkad, betad torräng med spridda enar, slån och nyponbuskar. Planterat havtornsbestånd vid grävd brunn i områdets nordvästra del. Mindre väg i nord-sydlig riktning genom området. Längs vägen ca 40 cm djupa, grävda diken, vilka fortgående förstoras och eroderas genom kreaturens tramp. Ängens mellersta och södra del har tydliga erosionsskador uppkomna genom bilkörning. I söder övergår området i en smal sandstrand.

19b. Avgränsas från 19a genom en stengärdsgård. Kalkpåverkad, torr ängssluttning med buskgrupp av slån, nypon och enar, samt bl a blodnäva, vädcklint och ängshavre (Avena pratensis). I sluttningen även två små, under 1975, planterade havtornsbuskar! I områdets östra del, omedelbart innanför en mur, uppställs tidvis personbil.

Målsättning:

Öppen ängsmark med spridda buskagegrupper och underhållen stenmur. Området bör betas med nötkreatur. All bilkörning skall inom området vara totalförbjuden. Dispens från förbudet kan dock ges till ägaren av fastigheten 1:23 samt till båtplatsinnehavare för nödvändiga transporter till och från Valö kaj. Uppställning av fordon bör dock förbjudas. Tyngre transporter bör ej få ske utan föregående kontroll angående markens bärighet

Åtgärder:

Engångsåtgärd: 19a. Grävda diken utmed vägen bör fyllas igen. Orienteringstavla uppsättes (karta 3).

19b. Stenmuren lägges upp. Skonsam buskröjning så att alla buskskott av framför allt slån bortröjes, medan buskgrupper lämnas intakta.

Underhållsåtgärd: Bete med nötkreatur. Stenmur underhålls. Strandstädning. Röjning av buskskott vid tendens till igenväxning.

Skötselområde 20

Beskrivning:

Torr, kalkpåverkad, betad ängssluttning med spridda enbuskar. Betas i samband med område 14 och 19. Grind över vägen i områdets norra del. Bergvägg i områdets södra del växtplats för bl a fyra arter av lavsläktet Hypogymnia: *H physodes*, *H tubulosa*, *H vittata*, *H bitteriana*. De två sistnämnda arterna är sällsynta i Bohuslän. På samma bergvägg växer även *Alectoria bicolor* - en oceanisk lavart ny för denna socken. Samtliga arter samlade i april 1975. (L Arvidsson).

Målsättning:

Betad öppen ängsbacke med spridda buskgrupper.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: Låsbar bom uppsättes över vägen för att hindra biltrafik från att komma in på torrängen. Parkeringsplats för närbelägna fastigheter i ett äldre tåktområde.

Underhållsåtgärd: Bete med nötkreatur i samband med bete inom område 14 och 19. Vid tendens till buskslutning i områdets mellersta och nedre del bör utglesning ske.

Skötselområde 21

Beskrivning: (foto 9)

Randlövskog utmed bergsida. Ädellövskog med alm och ask samt lundflora med bl a smånunneört (*Corydalis fabacea*), nejlikrot och vänderot. På hållarna glansnäva (*Geranium lucidum*) och grusbräcka (*Saxifraga tridactylites*). Växtplats för flera intressanta och sällsynta lavarter. Almarna i detta ädellövbestånd utgör växtplats för flera mycket sällsynta lavarter. Här insamlades i april 1975 *Collema nigrescens* och *Collema fragrans*, vilka båda är nyfynd för landskapet och totalt endast förekommer på mindre än 20 lokaler i Sverige (*C nigrescens*) och mindre än 10 fyndorter är rapporterade för *C fragrans*. Bilar uppställdes tidvis utanför tomtmark trots rådande förbud.

Målsättning:

Behålles som randlövskog med lundflora. Självföryngring. Slyröjning vid behov.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: Uppställning av bilar utanför tomtmark bör motverkas.

Underhållsåtgärd: Röjning vid behov av uppträngande busksly. Självföryngring av ungträd underlättas.

Skötselområde 22a, b

Beskrivning:

22a. Randlövskog med bl a lind, asp och rönn. Dessutom finns enstaka självspridda exemplar av gran och ädelgran (*Picea alba*). Brynängsvegetation i vägkanten med bl a väddklint och gullviva.

22b. Igenväxande, f d betade torra ängsbackar på ömse sidor om stiginfart. Västra delen har under 1975 inhägnats till fårbeta. Hedlövskogbestånd med björk, asp och rönn i slutningen ovanför i söder.

Målsättning:

22a. Bibehållen randlövskog.

22b. Små öppna ängsytor vid stiginfart och framröjd stig genom lövdunge.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: 22a. I samråd med markägaren bör all gran avverkas inom området.

22b. Buskar på f d ängsmark röjes varvid olvon, enstaka nyponbuskar, uppvuxna björkar och uppvuxet häggbuskage sparas. Mot bergsidan kvarlämnas en smal träd- och buskrand. I lövbeståndet sydväst om ängsyterna framröjes stigen. Stenmuren samt den raserade grinden avlägsnas. Vägvisare uppsättes invid stiginfarten i områdets norra del.

Underhållsåtgärd: 22a - 22b. Ängsyterna hålles öppna genom manuell buskröjning och slåtter eller genom fårbeta. Stigen hålles öppen. Röjning av aspsly i lövbestånd.

Skötselområde 23, 24

Beskrivning: (foto 10, 11, 12)

Smala, delvis saltvattenpåverkade strandängsytor utmed Valö lera. Inom område 24 spänger på två ställen utmed strandkanten. I område 23 litet skräp- och skrotupplag (se foto ii).

Målsättning:

Strandängsytor i naturlig utveckling i område 24 samt hävdade i område 23.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: Skrot och skräp i område 23 bortforslas.

Underhållsåtgärd: Slåtter med lie på strandängar i område 23 omedelbart väster om område 9 (foto 12).

Skötselområde 25

Beskrivning: (foto 13, 14)

Liten kalkfuktäng i sluttning mot nordost. Ingående arter bl a tätört, ängsvädd, blodrot, knägräs (*Sieglingia decumbens*), blååtäl och starrarter (*Carex hostiana*, *C flacca*, *C dioica*, *C pulicaris*). Norr om fuktängen finns ett bestånd av krissla (foto 14), (*Inula salicina*). På angränsande fukthed växer olvon, enbuskar och björk. En brunn är grävd i fuktängen.

Målsättning:

Bibehållen öppen fuktäng. Beståndet av krissla får ej kvävas av buskar.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: "Överbliven" brunnsring bör avlägsnas. Aspslyet kring krisslabeståndet bör avverkas och viss utglesning av de närmaste ungbjörkarna bör ske.

Underhållsåtgärd: Viss försiktig utglesning av enbuskar i närheten av krisslabeståndet kan bli aktuell vid tendens till kvävning.

Skötselområde 26

Beskrivning: (foto 15)

F d betesäng med hedytor i sprickdal - numera ljunghed med björk och enbuskmark. I den centrala delen liten kalktorräng med inväxande enbuskar och nypon. Omedelbart intill tomtmarken i områdets sydvästra del finns två, små temporära vattensamlingar. I den nordöstra delen ungträdsbestånd av björk och asp. Ny väg röjd fram till fastigheten 1:13 under 1975.

Målsättning:

Fastigheten i sprickdalens västra del spärrar helt genomfart för vandrare i dalgången. Området bedöms därför nu och i framtiden vara av ringa intresse för den besökande allmänheten.

Öppethållandeåtgärder på terrängen m fl partier torde vara onödiga. Möjligheten att leda stigen i dalgången förbi fastigheten 1:13 ner till stranden på västsidan bör undersökas.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: -

Underhållsåtgärd: Eventuell stigutmärkning.

Skötselområde 27, 31, 32, 37, 43

Beskrivning:

Västligt exponerade, kalspolade hållmarksområden. Berggrundens röda granit dominerar landskapsbilden. De plana, slipade hållarna med ansatser till olika bankningsplan är särskilt

väl utbildade i område nr 31 och 43. Sprickdalar, som mynnar mot väster, med större blockansamlingar förekommer i områdena 32 och 37. Område 37 är växtplats för strandvial (*Lathyrus maritimus*). I område 32 löper en vitt synlig stengårdsgård utmed ägogränsen mellan skiftena 1:4 och 1:5. Säkerhetslinor avsedda för sportfiskare är utsatta inom områdena 37 och 43.

Målsättning:

Hällmarksområden. Stenmuren i område 32 bevaras.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: Stenmuren i område 32 restaureras.

Underhållsåtgärd: Säkerhetslinor underhålls. Strandstädning.

Skötselområde 29, 36

Beskrivning:

Rishedsytor med ljung, kråkris och klockljung som nu växer igen med björksly, viden och enbuskar. Omfattande enbuskmarker i område 29. Avsevärda blockmarker med sparsam kråkris- och mjölonvegetation i mellersta och sydvästra delen av område 29 och västra delen av område 36. Tidvis uttorkad vattensamling omgiven av fattigkärrvegetation i område 29. Stig i område 29 delvis igenvuxen av lövsly.

Målsättning:

Bibehållen rishedsvegetation med naturlig succession till klimaxstadium. Stig genom område 29 skall hållas öppen.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: Stigen genom område 29 frihugges. Spång, vägvisare och orienteringstavla uppsättes enligt karta 2 (bilaga 1).

Underhållsåtgärd: Anordningar för den besökande allmänheten underhålls och lövsly över stigen röjes vid behov.

Skötselområde 30

Beskrivning: (foto 16-18) Koklåvan

Kalktorräng, vars centrala del är ingärdad av stenmur. En bäck från område 29 mynnar i områdets mellersta, östra del. Omkring bäcken högrörtvegetation med älgört, fackelblomster och kabbeleka. Den del av området, som vetter mot den södra stranden, domineras av nitrofil driftvallvegetation och trivial vegetation med krusskräppa, åkertistel, gråbo, åkermolke (*Sonchus arvensis*) och åkerfräken. Norra stranden utgöres av blockmark med ett stort, fertilt bestånd av ostronört (*Mertensia maritima*). Stort blockfält i områdets nordöstra del. Toalett och sopkärl finns uppställda i området.

Målsättning:

Öppen kalktorräng med enstaka buskar mot bergsidan. Övriga ytor behålles öppna. Stenmuren behålles.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: Stenmuren restaureras och nödvändiga öppningar lämnas för passage.

Underhållsåtgärd: Stenmur underhålles. Vid tendens till ökad busktäckning bör viss röjning ske. Härvid sparas buskgrupper på bekostnad av expanderande buskskott. Sanitära anordningar inom området underhålles. Strandrensning.

Skötselområde 34

Beskrivning:

Frisk - fuktig ängsmark. Förekommande diken är delvis igenväxta och aspsly förekommer i områdets västra och östra del. Ett mindre bestånd av unggran växer i områdets västra delar. Ängen är ingärdad av en stengärdsgård. Ljunghed med enbuskar och björksly omger ängen. Närmast muren några aspdungar.

Målsättning:

Öppen betes- och/eller slåtteräng kringgårdad av stenmur. Stig över ängen eller längs dess östra kant (förslag se karta 2) (bilaga 1).

Åtgärder:

Engångsåtgärd: Befintligt dike i ängens centrala del (i nord-sydlig riktning) fördjupas. Ängen kan plöjas för utrotning av lövslyet. En vandringsled markeras antingen längs områdets östra del eller genom ängsmarken.

Underhållsåtgärd: Bet centrala diket och dess utlopp i söder underhålles. Stenmuren underhålles. Bete under hela vegetationsperioden med nötkreatur och/eller får.

Skötselområde 33

Beskrivning: (foto 20)

Frisk ängsmark. Aspdunge med enstaka gamla tallar kvarlämnad i områdets nordvästra del mot område 34. (häckningslokal för ringduva). Ängsmarken inhägnas av stenmur. Stig genom områdets norra del.

Målsättning:

Öppen betesmark med bibehållen träddunge.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: Stätta eller grind anordnas vid stigpassage i områdets norra del - se även karta 3. Slyröjning på ängsyta.

Underhållsåtgärd: Bete med får eller nötkreatur. Stenmur och grindar underhålles. Röjning vid behov.

Skötselområde 38

Beskrivning: (foto 21)

Fuktäng och fuktthed utmed bäcken från område 35. Snår av viden, björk och rönn utmed västra kanten och i den norra delen av området. Buskröjning längs östra kanten samt upprepning av bäckfåran utförd.

Målsättning:

Fuktthed och fuktäng intill bäckfåra med bibehållna snår i områdets västra del. Östra delen bör hållas fri från buskar. Bäckfåran hålles öppen.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: -

Underhållsåtgärd: Bäckfåran bör hållas öppen. Buskröjning vid behov längs bäckens östra kant. Området bör betas med får eller nötkreatur i samband med bete inom område 35.

Skötselområde 39

Beskrivning: Grindemyren

Igenväxande vattensamling med omgivande fattigkärrvegetation och fuktthed med björksly. F.d. torvtäkt.

Målsättning:

Igenväxande vattensamling i naturlig utveckling till klimaxstadium som troligen är vitmossrik fuktthed.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: -

Underhållsåtgärd: -

Skötselområde 42

Beskrivning: (foto 21, 22) Kvarnviken

Strandpartier omkring Kvarnviken. Betade saltvattenpåverkade strandängar med bl a bestånd av strandmalört (*Artemisia maritima*). Mot område 46 några uppstickande bergknallar och kalktorrängar.

Målsättning:

Betade, öppna saltängar och torrängar.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: Eldring anordnas vid befintlig brandfläck i områdets södra del.

Underhållsåtgärd: Bete med nötkreatur. Strandstädning. Drivved uppsamlas och bortforslas eller brännes. Viss andel av drivveden kan deponeras i anslutning till eldring. Eldning av

skräp och drivved bör inom området ske endast på befintlig brandfläck, som bör utmärkas på platsen.

Skötselområde 45

Beskrivning: (foto 23-27) Dagsö backar

Kalktorräng med inväxande enbuskar på grund, sandig jord. Kvadratmeterstora erosionsskador med öppen sandjord (bild 23, 24) i sluttningen mot område 47. Områdets norra del helt täckt av små, tätt växande enbuskar. Kalktorrängen växtplats för den sällsynta, nordliga mossan *Rhytidium rugosum*.

Målsättning:

Kalktorrängen behålles i sitt nuvarande utseende med enbusk- "öar" och sluten enbuskmark i den norra delen.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: -

Underhållsåtgärd: All vidare buskföryngring bör bekämpas. Nuvarande uppvuxna buskage behålles. bete med nötkreatur. Erosion och sanddrift bör hållas under observation. Eventuellt bör åtgärder sättas för att motverka denna.

Skötselområde 46

Beskrivning: (foto 25-27)

Öppen kalktorräng med buskgrupper av nypon och en. Utmed sydvästra sidan slutna randbuskage. Området inhägnat av stengärdsgård. Toalett och sopkärl finns uppställda.

Målsättning:

Bibehållen öppen kalktorräng. busksnår i områdets sydvästra del bör ej få expandera.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: Stenmuren bör restaureras och lämpliga genomgångar anordnas. Möjligheten att flytta toalett och sopkärl till område 47 bör närmare undersökas.

Underhållsåtgärd: Bete med nötkreatur i samband med bete i områdena 42 och 47. Viss buskröjning om randsnåren tenderar att expandera.

Skötselområde 47

Beskrivning: (foto 27)

Sandstrand med ansenliga bestånd av saltört (*Honckenya peploides*), samt strandäng med trift, strandkrypa och gulkämpar (*Plantago maritima*). Stranden övergår mot stenmuren i område 46 i en kalktorräng med buskgrupper.

Målsättning:

Sandstrand med bibehållen strandvegetation.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: Toalett och sopkärl uppsättes i områdets norra del och om möjligt också i dess södra del (jfr omr 45). Se karta 2 (bilaga 1)

Underhållsåtgärd: Strandstädning och underhåll av sanitära anordningar. Bete med nötkreatur.

Skötselområde 49

Beskrivning: Långö

Hällmarksdominerad ö med nordöst-ydvästliga sprickdalar. På den exponerade västsidan utfylles sprickdalarna av blocksamlingar. På östsidan där finjordsinslaget är större förekommer små torrängar, strandäng och sandstränder. De små vikarna på östra sidan är lämpliga badplatser. Toalett och sopkärl finns uppställda i anslutning till dessa. Långön förbindes med Valön via träbro i norr.

Målsättning:

Naturlig utveckling av området.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: -

Underhållsåtgärd: Träbron och de sanitära anordningarna underhålls. Strandstädning på stränderna i områdets nordöstra del.

PLAN FÖR ANLÄGGNING DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV ANORDNINGAR FÖR REKREATION OCH FRILUFTLIV

3.1 Allmänt

Planen har upprättats med hänsyn tagen till områdets natur- och landskapsvärden. Avsikten har varit dels att stimulera till olika former av naturupplevelser för den besökande allmänheten och dels att skydda särskilt frekventerade partier från intensivt slitage. Föreslagna och befintliga anordningar anges på karta 2 (bilaga 1). Vid åtgärdsbedömning bör samtliga anordningar för friluftslivet ges högsta prioritet.

3.2 Befintliga och föreslagna anläggningar

Parkeringsplats och gästbrygga finns nu inom området. Anläggningarna bör ges kontinuerligt underhåll.

Toaletter och sopkärl finns inom reservatet. Kompletteras enligt karta 2 (bilaga 1). Rengöring och tömning sker efter förvaltarens bedömning.

Vandringsspår iordningställes enligt karta 3. Markering i terrängen (gäller hällmarkerna) utföres genom t ex färgmarkering på stenar. Spångar utlägges över fuktiga partier.

Stängselgenomgångar i form av enkla trägrindar eller trästöttor anordnas i lämplig omfattning, inom skötselområde 20 i gränsen till område 21 bör en låsbar grind uppsättas på vägen för att förhindra obehörig biltrafik i område 19. Vidställd passage för gående bör då anordnas.

Vägvisare och orienteringtavlor bör uppsättas enligt karta 2 (bilaga 1) och utformas enligt svensk standard och naturvårdsverkets anvisningar. Orienteringstavla bör visa karta över reservatet med anordningar och spår enligt karta 2 (bilaga 1) inritade, samt geografiska namn på områdets olika delar. Vägvisare bör ange olika lokalmål.

Eldringar iordningställes i område 42. Eldringen skyltas och drivvirke från strandröjning kan lämpligen i viss omfattning uppläggas i anslutning till eldplatsen.

Säkerhetslinor för sportfiskare finns uppsatta på platser enligt karta 2 (bilaga 1)

LITTERATURFÖRTECKNING

Ekblad, C & Ekeland, K 1973: Naturvårdsobjekt - vård och förvaltning. SNV PM 323.

Gillner, V. 1960: Vegetations- und Standortsuntersuchungen in den Strandwiesen der Schwedische Westküste. Acta Phytogeogr Suecia. Nr 43. Uppsala.

Gillner, V. 1966: Växtlighet och djurliv på Valön och vid Valö kile i Svenneby socken i Bohuslän. Stencil. Länsstyrelsen.

Ivarsson, R 1962: Lövvegetation i Nollösunds socken. Acta Phytogeogr. Suecia. Nr 46. Uppsala.

Jakobsson, L & Petrini, F 1973: Att genomföra landskapsvård. Aktuellt från Lantbrukshögskolan. Nr 201. Uppsala.

Malmström, C 1951: Om den svenska markens utnyttjande för bete, åker, Krig och skog genom tiderna och orsakerna till rörligheten i utnyttjandet. Kungl Lantbruksskademiens tidskrift Nr 5 1951 årg 90. Uppsala.

Skogsstyrelsen 1973: Natur- och landskapsvård.

Statens Naturvårdsverk 1975: Det igenväxande odlingslandskapet. 8117. Publikationer 1975:2

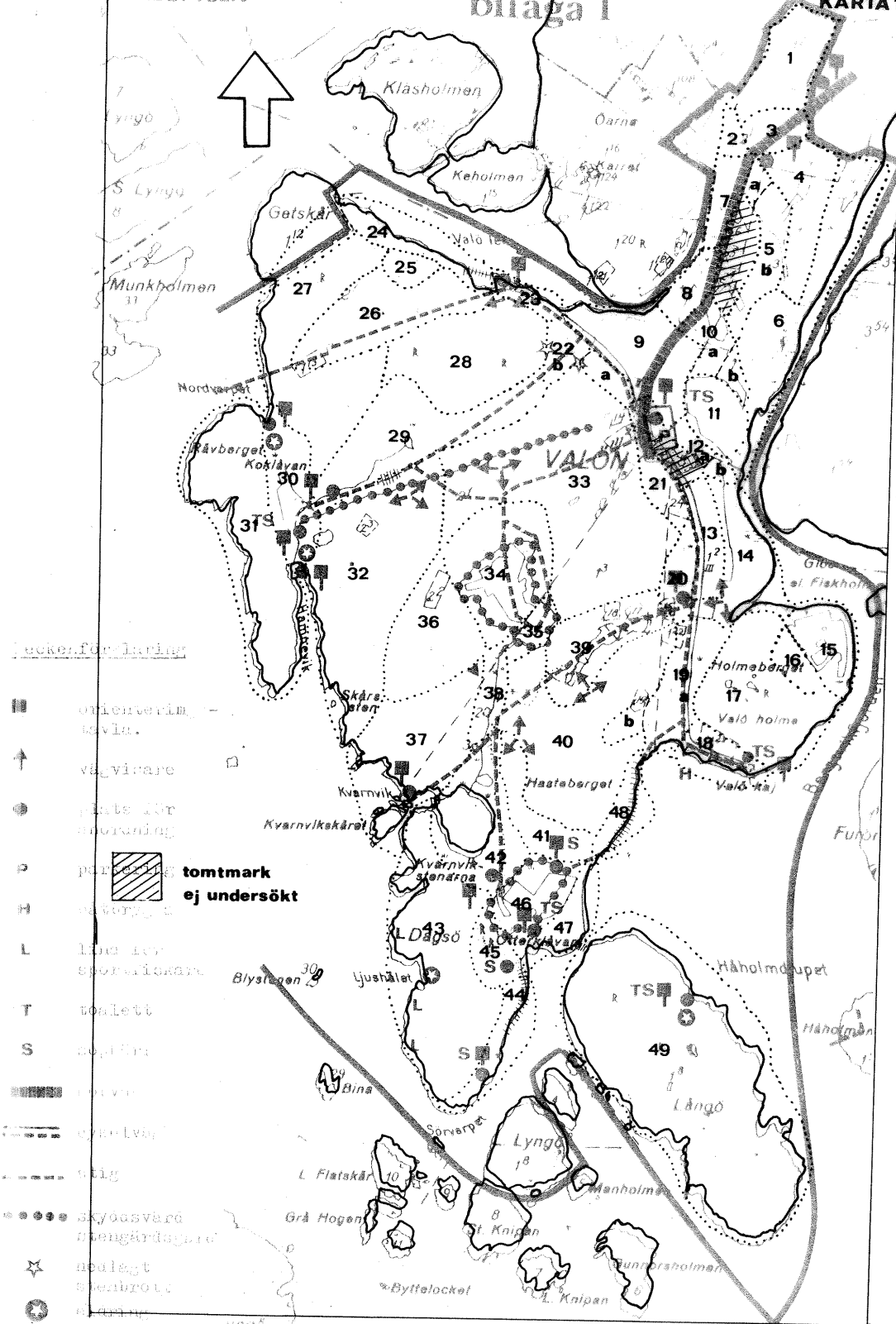
Steen, E 1958: Betesinflytelser i svensk vegetation. Statens Jordbruksförsök. Medd Nr 89. Uppsala.

Steen, E m fl 1972: Landskapsvård med betesdjur. Aktuellt från Lantbrukshögskolan. Nr 182. Uppsala.

~~bilaga~~

KARTA :

KARTA 1

SKÖTSELOMRÅDEN
VEGETATIONSKARTA

bilaga 2

KARTA 3
KARTA 1

TECKENFÖR-
FÖRKLARING

